

INTERESTING FACTS ABOUT ABDULLA SHAIG'S LIFE AND CREATIVITY

Yusibova Aygun Azadil

Summary

Like all true artists, A. Shaig was primarily interested in how to write, not what type and genre to write. Therefore, it is important to talk about A. Shaik as a prose writer who has a special place and weight in general creative searches. In 1924, A. Shaig, based on the centuries-old historical experience of world culture, wrote that "The greatest importance of literature is that it gives rise to a high standard and ideal in people." The outstanding artist tried to realize this importance of literature in many literary types and genres that his talent allowed, including the epic type and the novel, narrative, story genre of the epic type.

Proser, poet, dramatist, translator, pedagogue A. Shaik was seriously engaged in the theoretical issues of our literature throughout his career, gave valuable opinions about creativity I. Nasimi, M. Fuzuli, M.P. Vagif, M. Fatali, H. Hadi, A. Sahhat, M.A. Sabir and wrote "Poetics of Literature" as a textbook together with Huseyn Javid. He wrote and presented to the public such textbooks as "Children's fountain" (1907), "Children's glasses" (1910), "Gulshani-literature" (1910), "Milli qiraat" (1919), "Gulzar" (1912). He did a great job as a commission member in the preparation of the I-II congresses of Azerbaijani teachers. In addition to his works, the first selected works of the artist in Latin graphics include new artistic examples that were banned for certain reasons. "From Araz to Turan", "Motherland", "Burning sound of the motherland", "In front of anticipation", "When the new moon is rising", "Two mujahids", "Ulkar" and others. works like this will arouse a strong inclination to his legacy in the readers of the 21st century.

Rəyçi: Dos. N.M.Axundova

Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı kafedrasının 25 may 2022-ci il tarixli iclasının 11 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 07 iyul 2022-ci il

UOT:811.111.

İNGİLİS DİLİNDƏ "IF CLAUSE"

Babayeva Aytən Müsahib qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

aytenbabayeva91@gmail.com

Xülasə: *İngilis dilini öyrənməyə yeni başlamısınızsa və ya biliklərinizi yeniləmək məqsədi ilə İngilis dilindəki qrammatik mövzulara göz atırsınızsa, İngilis dilinin Azərbaycan dili ilə bir çox ortaq mövzularının olduğunu fərqi nə varmışınız. Şərt budaq cümlələri də bu oxşarlıqlardan sadəcə biridir. İngilis dilində If Clause olaraq adlandırılan bu qrammatik mövzu Azərbaycan dilindəki kimi şərtli cümlə qurmaq üçün istifadə edilir.*

Açar sözlər: Qrammatika, növlər, baş cümlə

Ключевые слова: Грамматика, типы, главные слова

Key words: Grammar, types, main clause

Şərt budaq cümlələrinin quruluşu və istifadəsi 'If Clause' öyrənmək istəyənlər bu mövzumuzda İngilis dilində şərtl budaq cümləsinin əsası olan "if clause type 0", "if clause type 1", "if clause type 2", "if clause type 3" başlıqları ilə yanaşı aşağıdakı başlıqlar ilə tanış olacaqlar.

'If' sözü İngilis dilində "əgər" mənasına gəlir və istifadə edildiyi cümləyə "əgər... etsən ... olar" mənasını verir. Sözü mənəsinə yola çıxsaq, bir hərəkətin meydana gələ bilməsi üçün lazım olan şərtin olması üçün qurulan cümlələri if clause, yəni şərt cümlələri olaraq izah edə bilərik.

If clause-da iki növ cümlə olur. Bunlarda biri 'if' ilə başlayan və şərti bildirən yan cümlə, digəri isə şərt reallaşarsa, yarana biləcək vəziyyəti və nəticəni bildirən əsas cümlədir. Yan cümləyə if clause, əsas cümləyə isə main clause adı verilir.

İngilis dilində If Clause strukturları və istifadə yerləri

Şərtl cümlələrin quruluşları və seçilən zaman formaları, hansı məqsədlə istifadə edildiklərinə görə fərqlilik göstərə bilər. Əgər if ilə başlayan yan cümlə əsas cümlədən, yəni main clause-dan əvvəl gəlsə, bu iki cümlə vergüllə ayrılır. Əks halda isə vergülə ehtiyac qalmır.

Şərtl cümlələri 4 fərqli quruluşda incələmək mümkündür.

İngilis dilində If Clause Type 0

Tip 0 deyilən ilk quruluş, hər kəsin doğru qəbul etdiyi vəziyyətlər və real hadisələri izah etmək üçün istifadə edilən strukturdur. Adətən indiki zaman (Present Simple) üçün istifadə edilir.

IF CLAUSE MAIN CLAUSE

If + Present Simple Present Simple

EX: If it snows, the roads get slippery –Qar yağsa, yollar sürüşkən olar.

If you don't eat your meal, your mother gets angry –Yeməyini yeməsən, anan əsəbiləşər.

If you drink cold water, you get sick –Soyuq su içsən xəstələnərsən.

İngilis dilində If Clause Type 1

Tip 1 quruluşu real və reala uyğun olan hadisələrdə istifadə edilən quruluşdur. Yəni dəqiqliyi müəyyən olmayan, ancaq reallaşma ehtimalı olan situasiyalarda istifadə edilir. Bu növ cümlələrdə dəqiqlik yox, ehtimal daxilində olma halı mövcuddur. Gələcək zamanı ifadə edir.

IF CLAUSE MAIN CLAUSE

If + Present Simple/ Present Continuous/ Present Perfect/ Present Perfect Continuous/ Future Simple Can/ May/ Might/ Could/ Must/ Should + Present Bare Infinitive

Ex: If you don't get off the tree, you will fall -Ağacdən düşməsən yıxılacaqsan.

If we have worked hard, we can finish the Project -Çox işləsək proyektı bitirə bilərik.

You must study the exam, if you see him -Onu görsən, imtahana hazırlaşmalısınız.

If she has money, she will travel -Pulu olsa səyahət edər.

If you listen to me, you will understand what I mean -əgər sən məni dinləsən, nə demək istədiyimi başa düşəcəksən.

If you lend him some money, He may not give it back to you -Ona biraz borc versəniz, O sizə qaytarmayacaq.

If she doesn't leave the house, everything will be bad -Evdən çıxmasa, hər şey pis olacaq.

If you don't go to the school, You will stay at home all day -əgər sən məktəbə getməsən, bütün günü evdə qalacaqsan.

If you do not win scholarship, your father will be very sad -Təqaüd qazanmasan, atan çox kədərlənəcək.

If I have enough strawberries, I will bake a strawberry cake for you -Əgər kifayət qədər çiyələk varsa, sənin üçün bir çiyələk tort bişirəcəyəm.

If it doesn't rain tomorrow, We will go on a picnic -Sabah yağış yağmasa, piknikə gedəcəyik.

If the teachers have time, they should repeat the subjects -Əgər müəllimlərin vaxtı varsa, mövzuları təkrar etməlidirlər.

If My mother helps me, I may finish my homework on time -Anam mənə kömək etsə, ev tapşırıqlarını vaxtında bitirə bilərəm.

If I write a lot, I will be able to write quickly -Əgər mən çox yazsam tez yaza biləcəyəm.

Sual cümlələrində istifadəsi

EX: What will you do if you lose the match? -əgər sən qarşılaşmanı itirsən nə edərsən?

Can you call me if you see Susan? -Susanı görsən mənə zəng edə bilərsən?

Will you leave school if you don't have enough money? -əgər sən pulun yoxdursa, məktəbi tərk edəcəksən?

Can you tell her to see me if she call you? -əgər o sənə zəng etsə, mənə görməsini söyləyə bilərsənmi?

Qeydlər:

1. Cümlə if clause və ya əsas cümlə ilə başlaya bilər. Əgər cümlə 'if clause' ilə başlasa, o zaman hər iki cümlənin arasında vergüldən istifadə etmək lazımdır.

(If) + (Present tense, or etc.) + (,) + (Future tense or etc.)

(Future tense or etc.)+ (if) + (Present tense, or etc.)

Ex: If he is late again, I'll be very angry = I'll be very angry if she is late -Əgər o yenidən geciksə, çox qəzəblənərəm.

If you write me, I will write you = I will write you if you write me -Əgər sən mənə yazsan, sənə yazacam.

If I get up early, I will call you = I will call you if I get up early -Əgər mən erkən qalxsam sənə zəng edəcəm.

2. Tip 1-də if clause cümləsində əmr formasından istifadə edirik.

Ex: If you see Mr Steven, give him my regards -Əgər cənab Steveni görsən, ona salamımı çatdır.

If the machine doesn't work, push this button twice -Maşın işləmirsə, bu düyməni iki dəfə vurun.

If you go to the market, buy me an ice cream -əgər marketə gedirsənsə, mənə dondurma al.

3. Əgər istəsəniz, 'if clause' və 'main clause' cümlələrinin birində və ya hər ikisində modallardan istifadə edə bilərsiniz.

Ex: If I can sleep early, I can get up early -Erkən yata bilsəm, erkən qalxa bilərəm.

If you can speak English, you will find jobs easily -İngilis dilində danışa bilsəniz, asanlıqla iş tapacaqsınız.

If there should be a chaos in the country, it may affect the country economically -Əgər ölkədə bir xaos varsa, ölkəyə iqtisadi cəhətdən təsir göstərə bilər.

If anyone should ask for me, I'll be at the meeting -Kimsə məni soruşsa, iclasda olacağam.

If I must do that, I will do -Əgər mən bunu etməliyəmsə, edəcəm.

4. Əksər hallarda 'If Clause'-da present continuous tense, present perfect tense və present perfect continuous tense istifadə edilir.

Ex: If he is still talking on the phone, tell him to hang up the phone -Əgər o hələ də telefonda danışır, deyin ki, telefonu asın.

If my mother has cooked the meal, I'll eat my food -Əgər anam yeməyi bişirib, mən yeməyimi yeyəcəm.

If she has been studying since 9 o'clock, she will need to take a break -əgər o saat 9-dan bəri oxuyursa, ara verməlidir.

5. Tip 1-də clause-dan biri və ya hər ikisi inkar ola bilər.

Ex: If you do not come, I will not go to the party -Əgər sən gəlməsən, mən ziyafətə getməyəcəm.

If it doesn't snow, the roads will be open -Əgər qar yağmasa, yollar açıq olacaq.

If you love me, I won't upset you -Əgər sən məni sevsən, mən səni incitməyəcəyəm.

İngilis dilində If Clause Type 2

Tip 2, reallaşma ehtimalı çox az və ya mümkün olmayan vəziyyətlər üçün istifadə edilir. Daha çox xəyali situasiyaları bildirmək məqsədi ilə istifadə edilir.

IF CLAUSE MAIN CLAUSE

If + Past Simple/ Past Continuous Would/ Could/ Might + Present Bare Infinitive

If we bought two tickets, we would watch the film -İki bilet alsaydıq, filmi izləyərdik.

If she won a lot of money, she might go to France -Əgər o çox pul qazansa, Fransaya gedərdi.

If he were listening to you, he couldn't make a mistake -Əgər o səni dinləməkdə olsa, səhv etməyə bilər.

I would sleep until noon if I didn't go to school -Məktəbə getməsəydim günortaya qədər yatardım.

Qeyd: Tip 2 formalarında past simple və past continuous zamanlarına aid olan was/were köməkçi feillərinin yerinə sadəcə 'were' işlənir. Gündəlik danışmada 'were' daha sıx istifadə edilməkdədir. Bu səbəblə də 'was' istifadə edilməli olan he, she it subyektlərində də 'was' əvəzinə 'were' istifadə edilir.

Ex: If he were taller, he could be a basketball player -Əgər o uzun olsaydı, basketbolçu ola bilərdi.

If I had money (if clause), I would give you (main clause) -Əgər pulum olsaydı, sənə verərdim.

If she knew the answer, she would win the prize -əgər o cavabı bilsəydi, mükafatı qazanardı.

If I didn't smoke, I would be healthy -əgər mən siqaret çəkməsəydim, sağlam olardım.

If I had your phone number, I would call you -Telefon nömrəniz olsaydı sizə zəng edərdim.

If you came to the party, we would have a lot of fun -Əgər ziyafətə gəlsəydiniz, çox əylənərdik.

If you participated in the election, people would choose you -Seçkidə iştirak etsəydiniz, insanlar sizi seçərdilər.

İngilis dilində If Clause Type 3

Tip 3 quruluşu, artıq reallaşması mümkün olmayan peşmanlıqları izah etmək üçün istifadə edilir. Tamamlanmış və keçmişdə qalmış vəziyyətləri bildirdiyi üçün keçmiş zaman formalarına üstünlük verilir. Bu halda əsas cümlə **Would/ Could/ Might + Perfect Bare Infinitive (have + V3), If clause isə If + Past Perfect/ Past Perfect Continuous** formasında olur.

IF CLAUSE MAIN CLAUSE

If + Past Perfect/ Past Perfect Continuous Would/ Could/ Might + Perfect Bare Infinitive (have + V3)

Ex: If you had locked the door, the thief wouldn't have got in -Qapını açarla bağlamış olsaydın, içəri oğru girməzdi – tənqid.

If you had studied hard enough, you could have passed the exam -Kifayət qədər oxumuş olsaydın, imtahanı keçə bilərdin – tənqid.

If I had been more careful, I would have won the race -Daha diqqətli olsaydım yarış qazana bilərdim –peşmanlıq

Ədəbiyyat

1. Hewings, Martin 2013. Advanced Grammar in Use. Third edition. Cambridge University Press.
2. Murphy, Raymond 1994. English Grammar in Use. Second edition. Cambridge University Press.
3. Musayev Oruj 2014. A practical grammar of Contemporary English. Baku
4. Swan, Michael 2002. Practical English Usage. Second edition. International student's edition. Oxford University Press Dictionaries : English-Azerbaijani, Azerbaijani-English.

“IF CLAUSE” В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Бабаева Айтен Мусахиб

Резюме

В английской и азербайджанской грамматике много общего. «If Clause» является одним из этих сходств. В английском языке «If Clause» используется для формирования условных предложений, как в азербайджанском «şərt budaq cümlələri». Есть четыре типа условных предложений, и каждый из них имеет свое правило и порядок слов.

“IF CLAUSE” IN ENGLISH

Babayeva Ayten Musahi

Summary

There are many similarities in English and Azerbaijan grammar. “If clause” is one of these similarities. In English “If Clause” is used to form conditional sentences as in Azerbaijan “şərt budaq cümlələri”. There are four types of conditionals and each of them has its own rule and word order.

Rəyçi: dos. Mehdi Rəhimov

Qrammatika və ingilis dilinin tədrisi kafedrasının 14 iyun 2022-ci il tarixli iclasın 21 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 16 iyun 2022-ci il